

Uprawa i walory prozdrowotne owoców róży.

W ostatnim czasie szczególną uwagę zwraca się na walory prozdrowotne roślin, a zwłaszcza ich owoców. Na podstawie wyników wielu badań owoce róży uznano za jedno z najzdrowszych na świecie. Wynika to z faktu, że są bogatym źródłem witaminy C. Zawierają jej 4-krotnie więcej niż porzeczka czarna. Dodatkowo mają wiele związków biologicznie aktywnych. Specjaliści w dziedzinie żywienia i farmacji donoszą, że w owocach róży znajduje się około 130 dobroczynnych związków. Wszystkie róże owocowe zawierają witaminy; głównie C, ale również A, E, B₁, B₂, K oraz związki polifenolowe (kwasy polifenolowe, flawonoidy), karotenoidy (β -karoten, likopen, zeaksantyna, luteina) i kwasy tłuszczowe: n-6 (linolowy, arachidonowy), n-3 (linolenowy). Owoce zawierają także składniki mineralne (fosfor, potas, wapń, magnez, sód, żelazo, mangan, cynk), pektyny i węglowodany, w tym: cukry (fruktoza, glukoza, sacharoza), błonnik, oraz kwasy organiczne (cytrynowy, jabłkowy), olejki eteryczne, aminokwasy i woski. Bogatym źródłem związków biologicznie aktywnych w różach są: płatki, pseudoowoce (owoce pozorne, łupinki) oraz znajdujące się wewnątrz owoce właściwe (orzeszki, nasiona), dno kwiatowe (hypancjum), w róży jest mięsiste i głęboko osadzone, po kwitnieniu stanowi owoc pozorny, w którym umieszczone są orzeszki.

Owoce róży wykorzystywane są do produkcji soków, win, konfitur, galaretek, syropów, nalewek oraz herbat owocowych i ziołowych. Olej z nasion róży jest wartościowym surowcem kosmetycznym, wykazującym właściwości odżywcze i regenerujące skórę. Często jest używany w leczeniu oparzeń i stanów zapalnych skóry. Owoce róży i ich przetwory dzięki

obfitości witamin, składników mineralnych i związków biologicznie aktywnych uznawane są za wartościowy środek wzmacniający i regenerujący organizm. Mogą uchronić człowieka

przed wielu chorobami, wspomóc ich leczenie, a w wielu przypadkach wspomagać organizm w okresie rekonwalescencji.

Rodzaj róża (*Rosa*), obejmuje około 120-200 gatunków i występuje w naturalnych warunkach prawie całej Europy, Azji Mniejszej i Północnej Afryki. W Europie rośnie około 30 gatunków, zaś w Polsce w stanie dzikim znaleźć można około 20-25 z nich. W naszym kraju róża często spotykana jest w zaroślach, na obrzeżach lasów, miedzach śródpolnych i przy drogach. Owoce w większości pozyskuje się ze stanowisk naturalnych. Plon z roślin dziko rosnących nie jest wyrównany zarówno pod względem wielkości, jak i jakości. Z tego względu zaczęto ją uprawiać na plantacjach towarowych, gdzie produkuje się owoce na potrzeby przemysłu zielarskiego i przetwórczego. W Polsce największą popularnością cieszą się dwa gatunki: róża dzika, polna (*Rosa canina*) i róża pomarszczona (*Rosa rugosa*), w ostatnich latach wprowadzono też do uprawy różę jabłkowatą (*Rosa villosa* syn. *R. pomifera*) odmiana 'Karpatia'.

Róża dzika, polna (*Rosa canina*) to wysoki krzew, dorastający nawet do 5m o pędach łukowato wygiętych, pokrytych gęsto haczykowatymi kolcami. Kwiaty pojedyncze, drobne, jasnoróżowe lub białe, pojawiają się w końcu maja i w czerwcu, charakteryzują się bardzo słabym, prawie nie wyczuwalnym zapachem. Owoce wydłużone (2-3cm), często są pokryte długimi włoskami, twarde, jasno- lub ciemnoczerwone, dojrzewają we wrześniu. Gatunek ten

występuje pospolicie na terenie całego kraju. Ma niezbyt duże wymagania glebowe a krzewy są mało podatne na przemarzanie.

Róża pomarszczona (*Rosa rugosa*) uznawana jest za niezwykle wartościowy i szlachetny gatunek róży. Krzewy dorastają do 1–2m, pędy są grube, z licznymi podziemnymi rozłogami, bardzo kolczaste (pokryte gęsto szczecinowatymi kolcami). Kwitnienie rozpoczyna bardzo wcześnie bo w trzeciej dekadzie maja, a kończy późną jesienią, przed przymrozkami. Kwiaty

różowe lub liliowo-różowe, sporadycznie białe, dość duże, o bardzo intensywnym, pięknym zapachu. Owoce kuliste, pomarańczowoczerwone lub czerwone o średnicy do 3cm, dojrzewają od połowy lipca do jesieni. Liście ciemnozielone, duże, od spodu srebrzysto-zielone, silnie pokarbowane pomiędzy nerwami głównymi (stąd jej nazwa). Krzewy są wytrzymałe na suszę, o stosunkowo małych wymaganiach siedliskowych i wysokich walorach dekoracyjnych. Z powodu długiego kwitnienia nadają się

na żywopłoty. Są również chętnie sadzone w ogrodach, parkach, przy zabudowaniach gospodarczych oraz na nasypach kolejowych.

Róża jabłkowata (*Rosa villosa* syn. *R. pomifera*) - odmiana ‘**Karpattia**’; wyselekcjonowana

została w latach siedemdziesiątych w Instytucie Hodowli Roślin w Bojnicach (Słowacja). Tworzy luźne krzewy o pokroju wzniesionym, dorastające do 2m wysokości, pędy z licznymi kolcami średniej wielkości, kwiaty są pojedyncze o średnicy 4-6cm, różowe, o delikatnym zapachu. Okres kwitnienia przypada na maj/czerwiec Odmiana przeznaczona jest do uprawy na owoce. Cechuje ją wczesny termin dojrzewania owoców (sierpień) i bardzo wyrównane dojrzewanie oraz wysoka plenność. Pomarańczowo-czerwone owoce o długości 3-4cm można zbierać jednorazowo. Zawartość witaminy C w owocach róży ‘Karpattia’ wynosi około 1200mg/100g. Badania składu chemicznego owoców róży tej odmiany prowadzone w wielu

ośrodkach wskazują na wysoką zawartość związków bioaktywnych, zwłaszcza witaminy C, polifenoli i nienasyconych kwasów tłuszczowych. Z tego względu owoce tej odmiany mogą być brane pod uwagę jako wartościowy surowiec do produkcji żywności funkcjonalnej i uważane za cenny surowiec przetwórczy. Dodatkowymi atutami odmiany są: wielkość i jakość plonu, duży udział miąższu w owocu, w miarę wyrównany termin dojrzewania owoców (możliwość jednorazowego zbioru). W związku z tym odmiana ta jest polecana do nasadzeń towarowych. W ostatnich latach obserwuje się wyraźny wzrost powierzchni jej uprawy w Polsce.

Plantacje róży prowadzone są najczęściej ekologicznie, czyli bez ochrony chemicznej i nawożenia mineralnego. Należy pamiętać jednak, że z odpowiednio pielęgnowanych i nawożonych roślin możemy uzyskać znacznie wyższe plony. W zależności od gatunku i sposobu sadzenia można zbierać od 1,5 do 5 ton z hektara. W pierwszym roku po posadzeniu największe znaczenie ma nawożenie fosforem, który stymuluje rozwój systemu korzeniowego. Natomiast w następnych latach zaleca się prowadzić nawożenie potasowe, fosforowe i azotowe w oparciu o analizy gleby, liści i obserwacji wzrostu roślin.

Praca wykonana w ramach Programu Wieloletniego IO 2015-2020, Zadanie 1.4: „Nowe gatunki dla poszerzenia i zróżnicowania produkcji roślin ogrodnich, w tym żywności funkcjonalnej”.